

Debatt

debatt@dn.no

La arbeidslivet drive yrkesskole

Flytt ansvaret for fag- og yrkesutdannelsen fra skole til bedrift og offentlig virksomhet. Det sikrer rett kompetanse og læreplasser.

Situasjonen i norsk fag- og yrkesutdanning er svært alvorlig. Vårt utdannelsessystem gir ikke næringslivet og offentlig sektor tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft med kompetanse tilpasset behovene i arbeidslivet.

NHOs Kompetansebarometer viser at halvparten av bedriftene har et udekket behov for kompetanse. Det fører til redusert virksomhet og tap av kunder og markedsandeler.

Den første rapporten fra Holdenutvalget (NOU2018:2) viser at rekrutteringsutfordringene i fremtiden ikke bare gjelder bedriftene, men også offentlig sektor. De regionale forskjellene i Norge kommer til å øke. Kvalitet og relevans i utdannelsen vil bli avgjørende både for sektorer og regioner. I dag ligger ferdighetsnivået til våre yngre arbeidstagere under gjennomsnittet for landene i OECD.

For å rette på dette må vi utvikle et utdannelsessystem som er fleksibelt og tilpassingsdyktig.

Her er fem hovedproblemer vi må løse:

- Svak kvalitet i videregående utdanning.
- Stort frafall som antagelig henger sammen med manglende motivasjon hos elevene.
- Svake ferdigheter hos elevene når de starter på utdannelsen.
- Elevenes egne feilvalg.
- Manglende lærlingeplasser for elevene.

Til tross for mange seriøse og dyre policy-initiativ på alle disse områdene de siste årene, står vi tilnærmet stille. Lite eller ingenting forandres. Det er derfor tid for å tenke nytt.

I dag er fag- og yrkesutdannelsen et delt ansvar mellom skole og næringsliv og offentlig sektor. Skole er den ledende part, men slipper likevel de fleste av elevene til næringslivet uten særlig oppfølging etter to års skolegang.

Vårt forslag er at ansvaret for fag- og yrkesutdanningen i Norge flyttes fra skole til bedrift og offentlige virksomheter (Rapport 1/2018 fra Senter for innovasjon i utdanning). Det er radikalt og innebærer en grunnleggende endring av vårt utdannelsessystem. Men det tar oss samtidig bort fra stadige forsøk på reparasjoner av noe som ikke fungerer til offensivt å møte fremtidens utfordringer

Elever inngår en fire års kontrakt med arbeidsgiverne ved oppstart av fagopplæringen. Dette gir arbeidsgiverne eneansvar for opplæringen. Opptak til yrkesopplæring skjer ved at elevene søker til arbeidsgiver for lære plass

Grensesnittet mellom skole og arbeidsliv endres på en grunnleggende måte. Fag- og yrkesutdannelseselevne vil sosialiseres inn i det arbeidsliv de skal tilbringe resten av sin yrkesaktive tid i, ikke inn i en skole de skal forlate. Foto: Jan Haas/NTB Scanpix

Innlegg Johan From og Hans Bonesrønning

Johan From er professor og leder ved Senter for innovasjon i utdanning, Handelshøyskolen BI.

Hans Bonesrønning er professor på NTNU og professor II på Handelshøyskolen BI.

for norsk arbeidsliv og offentlig sektor.

Her er en skisse til hvordan det kan skje i praksis.

Elever inngår en fire års kontrakt med arbeidsgiverne ved oppstart av fagopplæringen. Dette gir arbeidsgiverne eneansvar for opplæringen. Opptak til yrkesopplæring skjer ved at elevene søker til arbeidsgiver for lære plass. Arbeidsgiver velger selv hvilke elever de vil tegne kontrakt med. All praktisk opplæring vil således skje i bedriftene.

Arbeidsgiverne bestiller undervisningstjenester fra de videregående skolene, for eksempel av undervisning i fellesfag. Arbeidsgivere og videregående skoler må bli enige om arbeidsfordelingen. Det vil være nærliggende å anta at både fellesfag og programfag vil kunne gjøres mer relevante ved at skolene og arbeidsgiverne går sammen om utformingen av disse.

Grensesnittet mellom skole og arbeidsliv endres dermed på en grunnleggende måte. Elevene vil

socialiseres inn i det arbeidsliv de skal tilbringe resten av sin yrkesaktive tid i, ikke inn i en skole de skal forlate.

Vi foreslår å styrke faget utdannelsesvalg i ungdomsskolen, samtidig som vi trekker inn Opplæringskontorene i fylkene som en langt sterkere aktør i tiden før elevene tar sine valg. Tanken er at det må bygges robuste karrieresentre som gir ungdom (gjærne i samråd med sine foreldre) bedre muligheter for tryggere og riktigere valg enn i dag.

Som samfunn er vi ikke helt fremmed for å la næringslivet og offentlig sektor ta et større ansvar for fag- og yrkesopplæringen. «Full opplæring i bedrift» er den modellen vi foreslår å bygge videre på. Denne modellen, i samspill med næringer med akutte behov for kvalifisert arbeidskraft, mener vi bør utprøves i fullskala innenfor rammene som er skissert her.

Hotell- og restaurantfag og bygg- og anleggssektoren bør for eksempel kjenne sin besøkelsestid for å bidra til en grunnleg-

gende fornyelse og utvikling av fag- og yrkesutdannelsen. Hvis ikke de griper muligheten, vil underskuddet på kvalifisert arbeidskraft i disse næringene bare øke.

Vi må flytte mer ansvar over på næringslivet og offentlig sektor for å utdanne de som skal dekke fremtidens kompetansebehov. Erfaringene har vist oss at politiske løsninger, gjennom stadige tilpasninger av vår eksisterende fag- og yrkesutdanning, ikke har klart å håndtere utfordringene for hverken næringer, offentlige sektorer eller for dem som er i utdanning.

Johan From, professor og leder ved Senter for innovasjon i utdanning, Handelshøyskolen BI og **Hans Bonesrønning**, professor ved Senter for økonomisk forskning, NTNU og professor II Senter for innovasjon i utdanning, Handelshøyskolen BI

Se også side 34-35